

Національний
банк України

Концепція реформування регулювання факторингу в Україні

схвалена Правлінням
Національного банку України
20 червня 2023 року

Коротке резюме

Поточна ситуація

- Факторинг є другою за обсягом фінансовою послугою на ринку небанківських фінансових послуг України
- Частка торгового факторингу на небанківському фінансовому ринку незначна. Натомість небанківський факторинг стосується проблемних кредитів
- Законодавче регулювання факторингу не відповідає міжнародній практиці та не забезпечує належний захист факторів та клієнтів
- В травні 2020 року Національний банк оприлюднив Білу книгу "Майбутнє регулювання ринку факторингу", яка містила загальне бачення розвитку ринку факторингу та верхньорівневу модель майбутнього регулювання. Наразі в цій Концепції пропонується більш детальне викладення підходів до нового регулювання ринку факторингу

Виклики

- Через агресивну діяльність у зв'язку з врегулюванням проблемних кредитів споживачів, купівлю яких здійснюють небанківські факторингові компанії, створюється негативна репутація для ринку факторингу
- Чинне законодавче регулювання обмежує розвиток окремих видів факторингу
- Відсутня можливість реєстрації відступлення вимоги фактору в державному реєстрі

Подальші дії

- 7 лютого 2023 року проєкт Концепції реформування регулювання факторингу в Україні (далі – Концепція), попередньо схвалений Правлінням, був оприлюднений на сайті Національного банку для громадського обговорення
- За результатами громадського обговорення Концепція була доопрацьована
- Наразі на розгляд Правління вноситься фінальний проєкт Концепції для остаточного схвалення

Проблематика факторингу в Україні

- Довгочасний юридичний консенсус в Україні полягає в тому, що **будь-яка передача за плату проблемних кредитів є факторинговою операцією**. Цей підхід вперше був розвинутий у судових рішеннях по податкових справах (оскільки продаж дебіторської заборгованості зі знижкою зменшує оподатковуваний прибуток) і був відображений у юридичному звіті Міністерства юстиції (24 лютого 2009 р.) та рішеннях Верховного суду.

Виникла модель факторингу, за якої здійснюється не фінансування торгової діяльності, а скуповування поганих, здебільшого фінансових, боргів з їх подальшим стягненням. Така модель на сьогодні домінує на небанківському ринку

- Колекторський закон (№ 1349-IX від 19.03.2021) врегулював діяльність колекторських компаній в частині встановлення вимог щодо етичної поведінки при взаємодії зі споживачами та третіми особами за споживчим кредитом. Також, зазначений закон передбачив можливість відступлення заборгованості за споживчими кредитами виключно факторинговим компаніям та кредиторам.
- Чітке розмежування факторингу та придбання простроченої заборгованості дозволить забезпечити розвиток ринку класичного торгового факторингу, що в кінцевому підсумку матиме позитивний вплив на розвиток економіки України.

Обсяг прав, що надається на підставі ліцензії на факторинг на сьогодні

Новий Закон про фінансові компанії

Закон «Про фінансові послуги та фінансові компанії», який вводиться в дію 1 січня 2024 року, змінить підходи до ліцензування небанківських фінансових установ. Зокрема, фінансові компанії зможуть надавати низку фінансових послуг на підставі **єдиної ліцензії на діяльність фінансової компанії**

Пропоноване регулювання небанківського факторингу

Боржник

Юридичні особи
(в т. ч., юридичні особи публічного права)

Фізичні особи-підприємці

Фізичні особи

Юридичні особи

Фізичні особи-підприємці

Набуття права грошової вимоги за фінансовою заборгованістю

Набуття права грошової вимоги за фінансовою заборгованістю **споживачів**

Набуття права грошової вимоги за фінансовою заборгованістю **юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців**

Непрострочена заборгованість

Прострочена заборгованість
(NPL – у розумінні Директиви (ЄС) 2021/2167)

потребуватиме наявності ліцензії на діяльність фінансової компанії в рамках авторизації на надання коштів у кредит або надання інших фінансових послуг (крім факторингу), право грошової вимоги щодо якої передається (наприклад, в рамках авторизації на надання коштів у кредит, фін. лізинг)

Може здійснюватися

фінансовими компаніями на підставі ліцензії Національного банку України

юридичними особами без статусу фінансової установи та без наявності ліцензії НБУ на підставі загальних положень Цивільного кодексу України щодо заміни кредитора у зобов'язанні

Право грошової вимоги переходить до нового кредитора з правом нарахування процентів, іншої плати за надання фінансової послуги. За згодою з боржником може бути збільшено розмір кредиту (фінансових зобов'язань), змінено умови кредитування тощо

З огляду на відсутність статусу фінансової установи право грошової вимоги переходить в розмірі на момент відступлення без можливості нарахування процентів, іншої плати, збільшення обсягу зобов'язань

Інформація про відступлення права грошової вимоги за фінансовою заборгованістю підлягає включенню до **Кредитного реєстру**

При визначенні обсягу регуляторних вимог, що застосовуються до набуття права грошової вимоги за простроченою заборгованістю юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, будуть враховуватися вимоги Директиви (ЄС) 2021/2167 про кредитні служби та покупців кредитів

Суміщення діяльності небанківських факторів: обмеження та можливості

В рамках однієї фінансової компанії **не допускатиметься можливість суміщення діяльності з факторингу** (фінансування під відступлення права грошової вимоги за торговою заборгованістю) та **придбання права грошової вимоги за фінансовою заборгованістю споживачів**

Операції фінансування під відступлення права грошової вимоги за **торговою заборгованістю**, яка не є фінансовою та споживчою (класична модель факторингу)

Операції з придбання права грошової вимоги за **фінансовою заборгованістю споживачів**, в т. ч. з дисконтом

Факторингові компанії зможуть суміщати свою діяльність із наданням окремих інших фінансових послуг (крім надання відповідних послуг споживачам), а також окремих послуг, що комплексно пов'язані із наданням послуг факторингу

Фінансові послуги

(відповідні фінансові послуги не можуть надаватися споживачам):

Фінансовий лізинг

Надання коштів у кредит

Надання гарантій

За умови виконання ліцензійних вимог для таких видів фінансових послуг

Нефінансові (супутні) послуги, що є складовими факторингу

Ведення обліку щодо дебіторської заборгованості

Супроводження роботи з дебіторами

Пред'явлення до сплати грошових вимог

Переоформлення ліцензій фінансових компаній

При реалізації Концепції Національний банк пропонує здійснювати переоформлення ліцензій з урахуванням такого:

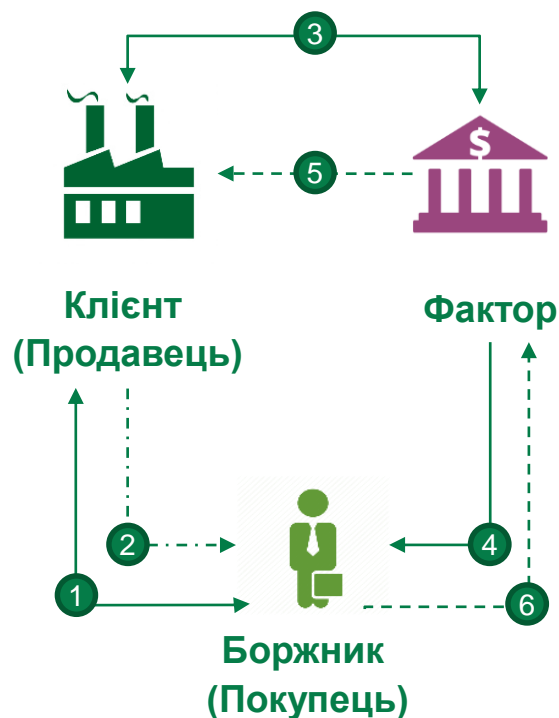
для фінансових компаній, які мали ліцензію, яка передбачала право надавати послуги факторингу, – відповідна ліцензія автоматично переоформлюється на ліцензію на діяльність фінансової компанії із внесенням до реєстру запису щодо права надавати фінансову послугу з надання коштів у кредит (на підставі якої фінансова компанія матиме право здійснювати операції з придбання права грошової вимоги за фінансовою заборгованістю споживачів)

фінансові компанії, які мали ліцензію, яка передбачала право надавати послуги факторингу та матимуть намір здійснювати операції з фінансування під відступлення права грошової вимоги за торговою заборгованістю, на підставі звернення до Національного банку України зможуть зберегти ліцензію, яка надає право надавати фінансову послугу з факторингу, але мають привести свою діяльність у відповідність до нових вимог (зокрема, відступити портфель споживчих кредитів та інших позичальників / боржників за фінансовими послугами у строки та за процедурою, встановленою Національним банком)

Модель торгового факторингу

Факторинг – це фінансова послуга для виробників та постачальників, що ведуть торгову діяльність на умовах відстрочки платежу. В якості прикладу функціонування моделі торгового факторингу можна навести таку:

1. Продавець укладає комерційні угоди з покупцями
2. Продавець поставляє товар на умовах з відстрочкою платежу
3. Продавець відступає право грошової вимоги фактору
4. Фактор повідомляє покупця про відступлення та заміну кредитора в зобов'язанні
5. Продавець негайно отримує аванс від фактора
6. В день сплати платежу Покупець сплачує фактору повну суму рахунку

Ризики, які виникають за поточного регулювання:

1. Існуюча ринкова практика свідчить про наявність випадків встановлення заборони на відступлення торгової заборгованості фактору, яка обмежує можливість продавця отримати фінансування
2. Переказ покупцем (боржником) коштів продавцю (клієнту), а не фактору

Усунення перешкод для розвитку торгового факторингу

На основі аналізу розбіжностей між поточним регулюванням факторингу, Конвенцією УНІДРУА про міжнародний факторинг та проєктом модельного закону про факторинг, розробленого УНІДРУА, пропонується ряд змін до регулювання факторингу, спрямованих на захист фактора, які сприятимуть розвитку торгового факторингу

недійсність заборони відступлення права грошової вимоги за договором факторингу та скасування (недійсність) відповідальності за відступлення права грошової вимоги фактору

врегулювання наслідків виконання боржником зобов'язання на користь клієнта після його відступлення фактору

- запровадження реєстрації відступлення права грошової вимоги в державному реєстрі;
- реєстрація відступлення права грошової вимоги здійснюється за заявою фактора (набувача права грошової вимоги), підтвердженою клієнтом;
- зареєстроване відступлення права грошової вимоги набуває чинності у відносинах з третіми особами;
- інформація про зареєстровані відступлення є публічною.

Переваги для всіх учасників ринку

Клієнти

- Оптимізація робочого капіталу
- Доступніше фінансування
- Зменшення затримок платежів
- Покращення структури балансу за рахунок трансформації дебіторської заборгованості в грошові кошти, що отримані як факторингове фінансування – без збільшення валюти балансу

Банки та небанківські надавачі послуг факторингу

- Додаткові можливості для фінансування
- Переваги покращення захисту фактора та публічної реєстрації відступлення
- Відсутність плутанини у розумінні специфіки діяльності сегментів ринку: факторингу, набуття права грошової вимоги за фінансовою заборгованістю та колекторської діяльності

Регулятор/ринок в цілому

- Фінансова інклюзія через більш широкий доступ до фінансування
- Конкуренція у фінансовому секторі
- Покращення показників фінансування, ліквідності та оборотних коштів
- Збільшення безготівкових розрахунків та зменшення «тіньового» сектору

Пропонована архітектура змін до законодавства

У зв'язку із збільшенням обсягу спеціального регулювання факторингу, Концепція передбачає розробку проекту спеціального закону «Про факторинг» та внесення змін до інших законодавчих актів.

Закон про факторинг

- Предмет договору факторингу;
- Права та обов'язки сторін договору факторингу;
- Засади захисту прав фактора та боржника у відносинах факторингу;
- Реєстрація пріоритетності відступлення;
- Регулювання окремих видів факторингу (зворотний / реверсивний факторинг);
- Запровадження законодавчих засад для діяльності платформ факторингу.

факторинг

Цивільний кодекс, Господарський кодекс

- Заміна існуючого регулювання факторингу посиланням на спеціальний Закон про факторинг;
- Регулювання продажу (відступлення) заборгованості за ціною, меншою за номінальну без застосування факторингу (на загальних принципах цесії)

цесія

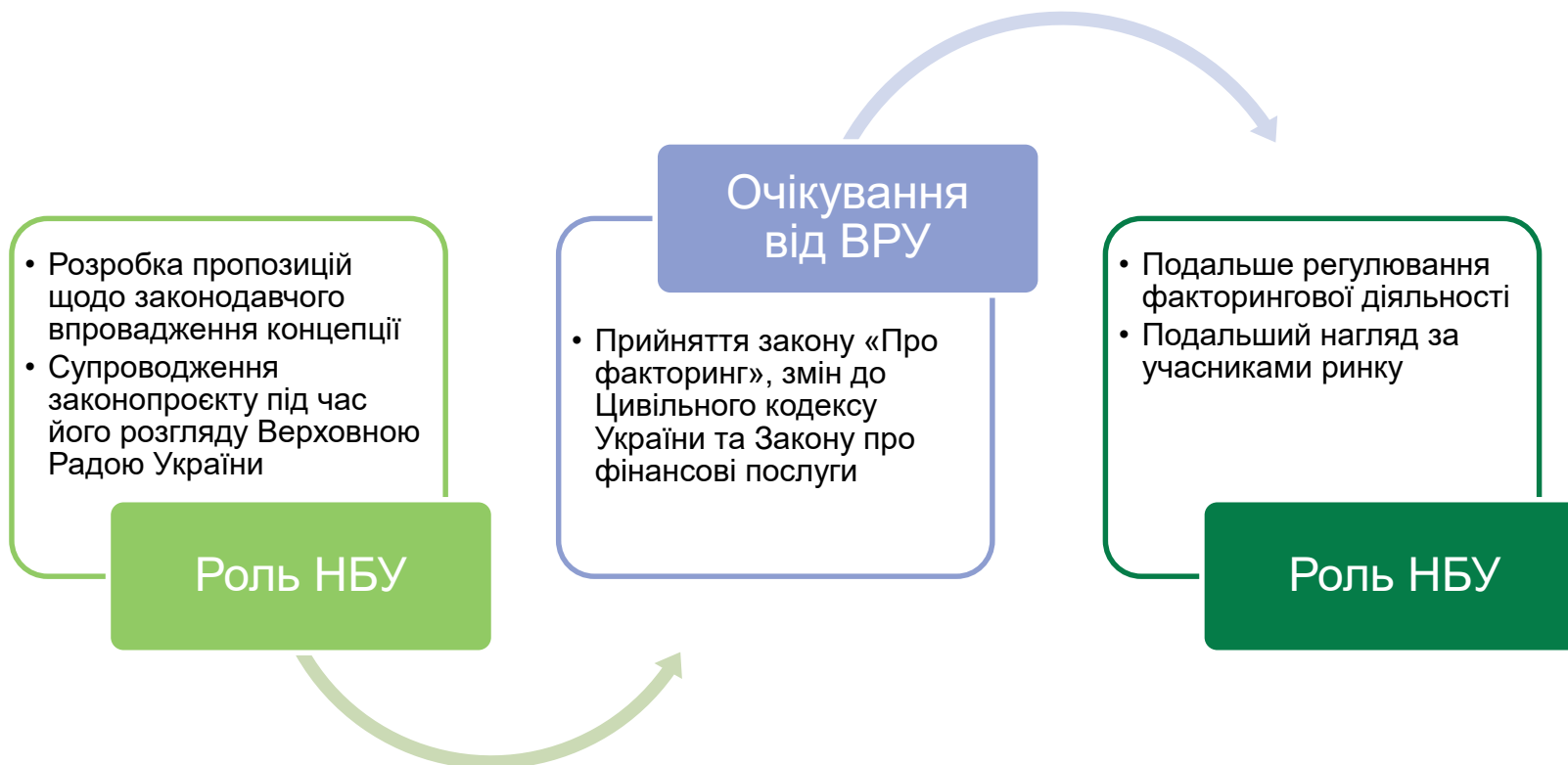
Закон про фінансові послуги

- Зміни щодо управління фінансовою заборгованістю та запровадження обмеження суміщення діяльності між наданням послуги факторингу та придбання фінансової заборгованості споживачів

Заходи, необхідні для реалізації Концепції

Реалізація Концепції потребує внесення змін у законодавство, для чого необхідно буде підготувати законодавчі пропозиції щодо її законодавчого впровадження та передати суб'єктам права законодавчої ініціативи для їх подальшого внесення на розгляд Верховної Ради України.

Після затвердження змін до законодавства Національний банк України здійснюватиме поточний нагляд за факторинговими компаніями та подальше регулювання їх діяльності.

Вимоги та нагляд за факторинговими компаніями

Пруденційні вимоги та нагляд

Мінімальний власний капітал

Система внутрішнього контролю

Система управління ризиками

- Згідно з загальними вимогами, встановленими для фінансових компаній

Нагляд за ринковою поведінкою

Забезпечення прозорості та розкриття інформації

Протидія недобросовісній діяльності

Захист прав клієнтів

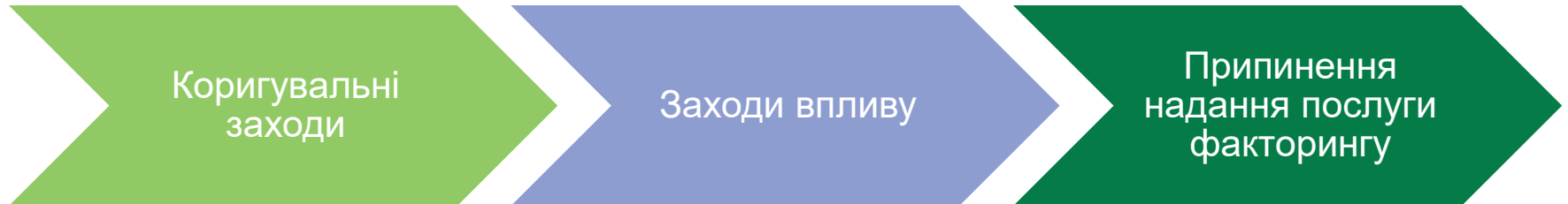

Забезпечення бездоганної ділової репутації та професійної кваліфікації

Застосування заходів впливу та припинення діяльності установи

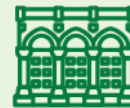
За результатами наглядових дій до факторингових компаній застосовуватимуться заходи впливу

Припинення надання послуги факторингу буде відбуватися:

у добровільному порядку
(за заявою постачальника факторингових послуг)

у примусовому порядку
(захід впливу Національного банку)

Вихід з ринку факторингова компанія зможе здійснити тільки після продажу факторингового портфелю іншій факторинговій компанії або повного погашення портфелю. Компанія з незакритим портфелем не виводиться з-під нагляду регулятора.

Ключовим питанням, на яке буде звертати увагу Національний банк під час виходу факторингової компанії з ринку, це забезпечення захисту прав клієнтів. У випадку неплатоспроможності банкрутство буде відбуватися в порядку, визначеному Кодексом з процедур банкрутства

Наступні кроки для реалізації Концепції

2023

- Лютий – публікація Концепції для громадського обговорення
- 1 квартал – обговорення Концепції з ринком та міжнародними донорами, доопрацювання Концепції за результатами отриманих пропозицій під час обговорення
- 2 квартал – затвердження фінальної редакції Концепції Правлінням Національного банку України
- 2-3 квартал – розробка міжнародним донором (ЄБРР) попереднього проекту законодавчих пропозицій щодо імплементації Концепції відповідно до технічного завдання, розробленого Національним банком України
- 4 квартал 2023 - 1 квартал 2024 – опрацювання та фіналізація проекту законодавчих пропозицій Національним банком України

2024

- 4 квартал 2023 - 1 квартал 2024 – опрацювання та фіналізація проекту законодавчих пропозицій Національним банком України
- 2 квартал – громадське обговорення законодавчих пропозицій щодо імплементації Концепції
- 3 квартал – доопрацювання законодавчих пропозицій за результатами громадського обговорення, затвердження законодавчих пропозицій Правлінням та направлення до Верховної Ради України
- супроводження проекту у Верховній Раді України